

обґрунтування і пошуку потребує назва професії освітнього працівника з діяльності у неформальній освіті дорослих, її змістові характеристики і кваліфікаційні вимоги.

Список використаної літератури

1. Рассказова О.Л. Феномен неформальної освіти дорослих як педагогічної категорії. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / [редкол.: Т.І. Сущенко (голов. ред.) та ін.]. Запоріжжя : КПУ, 2017. Вип. 54 (107). С. 203-212.

2. Про наукову і науково-технічну діяльність Закон України від 26.11.2015 р. № 848-VIII із змін. та доп. URL : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19> (дата звернення 17.10.2018).

3. Про затвердження переліку посад педагогічних та науково-педагогічних працівників. Постанова Кабінету Міністрів України від 14 червня 2000 р. № 963. URL : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/963-2000-%D0%BF> (дата звернення 17.10.2018).

4. Класифікатор професій ДК 003:2010. Наказ Держспоживстандарту України від 28 липня 2010 р. № 327 «Про затвердження, внесення змін та скасування нормативних документів». URL : <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10> (дата звернення 17.10.2018).

Алла Кобобел

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ДЕФІНІЦІЙ ПРОБЛЕМИ НАВЧАННЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

Упродовж останнього десятиріччя у розвинених країнах світу активно впроваджуються процеси інтеграції дітей з особливими освітніми потребами у загальний соціум. Саме тому, відбуваються докорінні зміни у законодавстві, які передбачають забезпечення якісної освіти для всіх дітей без виключення. Прагнучи увійти до спільноти європейських країн, Україна визнала принципи розвитку інклюзивної освіти, які закріплені низкою міжнародних правових актів, а саме: Декларацією ООН про права розумово відсталих (1971) [1], Декларацією про права інвалідів (1975) [2], Конвенцією ООН «Про права дитини» (1989) [3], Саламанською декларацією «Школа для всіх», які містять заклик до урядів усіх країн затвердити на законодавчому рівні принцип інклюзивної освіти та приймати до загальноосвітніх шкіл усіх дітей (1994) [4]. В Україні також затверджено низку нормативних документів, які визначають порядок запровадження інклюзивної освіти, зокрема: наказ Міністерства освіти і науки України від 11.09.09 № 855 «Про затвердження Плану дій щодо запровадження інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на 2009 – 2012 роки» [5]; розпорядження Кабінету Міністрів України від 03.12.09 № 1482-р «Про затвердження плану заходів щодо запровадження інклюзивного та інтегрованого навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на період до 2012 року» [6]; наказ Міністерства освіти і науки України від 01.10.10 № 912 «Про затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання» [7]. У результаті вперше в Законі України «Про освіту» у ст. 6 «Засади державної політики у сфері освіти та принципи освітньої діяльності» йдеться про розвиток інклюзивного освітнього середовища, зокрема у закладах освіти, найбільш доступних і наближених до місця проживання осіб з особливими освітніми потребами. У ст. 20 «Інклюзивне навчання» вище зазначеного закону було введено термін «спеціальні та інклюзивні класи для навчання дітей з особливими освітніми потребами» [8]. *Тож метою статті є аналіз основних дефініцій проблеми навчання дітей з особливими освітніми потребами.*

У сучасному світі інтеграція дітей із особливими освітніми потребами в масові освітні заклади – це глобальний суспільний процес, який стосується всіх високорозвинених країн. Інтеграція (від лат. *integrum*) означає об'єднання частин у ціле. У своїй роботі А. Колупаєва, О. Таранченко наводять визначення терміну освітня інтеграція українськими та зарубіжними вченими. Так, на думку Т. Лормана та Д. Деллера, інтеграція-це процес і результат створення тісно пов'язаного, єдиного, цілісного. Т. Бут, Д. Деллер, В. Засенка, Д. Лупарт, Т. Лорман та інші зазначають, що інтеграція виступає протиположною сегрегації й позначає перехідний поступ до інклюзії, як інноваційної освітньої системи [9, с. 42]. Сегрегація – це виключення дітей з особливими освітніми потребами із суспільного життя та надання освітніх послуг виключно в спеціальних закладах освіти. Ексклюзія передбачає обмеження соціальної активності дитини до її виключення із суспільного життя внаслідок обмеження соціальних та суспільних прав. Інтегроване навчання дітей з особливими освітніми потребами (відхилення психофізичного розвитку) може здійснюватися за формами повної, комбінованої, часткової та тимчасової інтеграції. Повна інтеграція рекомендована дітям, які за рівнем

психофізичного розвитку готові до спільного навчання зі здоровими однолітками. Комбінована інтеграція показана дітям, у яких психофізичний розвиток наближений до вікової норми, але їхнє навчання в умовах масового закладу обов'язково має супроводжуватися допомогою вчителя. Часткова інтеграція передбачає перебування дитини з відхиленнями психофізичного розвитку серед своїх здорових однолітків у масовому навчальному закладі лише частину дня та тимчасова інтеграція, за якої всі школярі спеціального класу (закладу) незалежно від стану психофізичного розвитку об'єднуються кілька разів на місяць для проведення спільних заходів [10, с. 19-20].

Нині світове суспільство віддає переваги інклюзії, яка визнає гуманне та толерантне ставлення до будь якої категорії дітей і направлена на подолання перешкод щодо створення інклюзивної освіти. Термін «інклюзія» (англ. -inclusion), який був запозичений з англійської мови, означає включення або приєднання та перекладається як include-включати, залучати; including-включаючи; inclusive-включно, містить [11]. Як зазначають Л.^оБайда, О. Красюкова – Енс, В. Азін та ін., інклюзія-це політика і процес, які забезпечують повну участь усім членам суспільства в усіх сферах життєдіяльності [12, с. 78]. Сучасні науковці тлумачать це поняття по-різному. Так, А. Колупаєва трактує його як об'єднану освітню систему із наданням належної освіти всім учням та повне залучення дітей з відмінними здібностями в усі аспекти шкільної освіти, які є доступними для інших дітей [13, с. 260]. Л. Міщик використовує термін інклюзія, як процес збільшення ступеня участі всіх дітей у соціальному житті та різних програмах [14]. Виходячи з вищезазначеного, можна зробити висновок, що інклюзія-це широке поняття, що включає в себе суспільні, соціальні та освітні аспекти.

Поширення інклюзивної освіти в Україні поступово переходить до впровадження цього феномену в освітній простір. Актуальність проблеми інклюзивної освіти пов'язана з тим, що число дітей з особливими освітніми потребами неухильно зростає. На сьогодні в Україні немає єдиної офіційної термінології для характеристики дітей з особливими освітніми потребами, хоча це поняття, яке широко охоплює всіх учнів. Логічно обґрунтованим, на нашу думку, видається визначення, яке дає знаний французький учений G.^оLefrancois: «Особливі потреби-це термін, який використовується щодо осіб, чия соціальна, фізична або емоційна особливість потребує спеціальної уваги та послуг, надається можливість розвинути свій потенціал». Загальноприйнятий термін «діти з особливими освітніми потребами» робить наголос на необхідності забезпечення додаткової підтримки в навчанні дітей, які мають певні особливості розвитку. Як зазначає А. Колупаєва, особливість передбачає відмінність, несхожість, можливо-неповторність, індивідуальність, унікальність. Відповідно, дітьми з особливими освітніми потребами науковці вважають дітей з інвалідністю, дітей з незначними порушеннями здоров'я, соціальними проблемами, обдарованих дітей [10, с. 28-29].

Однією з форм навчання дітей з особливими освітніми потребами є визнана в багатьох країнах світу інклюзивна форма навчання. Інклюзивне навчання-це комплексний процес забезпечення рівного доступу до якісної освіти дітям з особливими освітніми потребами шляхом організації їх навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на основі застосування особистісно орієнтованих методів навчання, з урахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної діяльності таких дітей. Із цим процесом безпосередньо пов'язано поняття інклюзивна освіта. Інклюзивна освіта-це система освітніх послуг, що ґрунтується на реалізації основного права дітей на освіту та права навчатися за місцем проживання, що передбачає навчання дитини з особливими освітніми потребами в умовах загальноосвітнього закладу [15].

В основу інклюзивної освіти покладена ідеологія, яка виключає будь-яку дискримінацію дітей; забезпечує рівноцінне ставлення до всіх людей, але створює спеціальні умови для дітей з особливими потребами. Термінологічне поле доповнюють поняття «інклюзивна школа» і «інклюзивне освітнє середовище». Інклюзивна школа-це заклад освіти, який забезпечує інклюзивну модель освіти як систему освітніх послуг, зокрема: адаптує навчальні програми та плани, фізичне середовище, методи та форми навчання, використовує існуючі в громаді ресурси, залучає батьків, співпрацює з фахівцями для надання спеціальних послуг відповідно до різних освітніх потреб дітей, створює позитивний клімат у шкільному середовищі [16]. На думку А.^оКолупаєвої, Ю. Найди, Н. Софій, формування інклюзивного освітнього середовища орієнтоване на розвиток особистості та відповідність запитам соціального оточення і сподіванням людини. Освітнє середовище стане інклюзивним за умови наявності сприятливого соціального та емоційного клімату; спланованого та організованого простору, у якому б діти могли безпечно пересуватися під час групових й індивідуальних занять; умови для спільної роботи дітей та надання один одному допомоги в досягненні позитивного

результату [17]. Інклюзивне освітнє середовище змінює і роль педагога звичайного навчального закладу, який має сприймати учнів з особливими освітніми потребами, як і інших дітей у класі; залучати їх до спільних видів діяльності, ставлячи дещо інші завдання, залучати учнів до колективних форм навчання і групового вирішення завдань; використовувати різноманітні стратегії колективної участі-ігри, спільні проекти, лабораторні дослідження і т. ін. [10, с. 24].

Таким чином, нами проаналізовано основні дефініції проблеми навчання дітей з особливими освітніми потребами, а саме: інтеграція, сегрегація, ексклюзія, інклюзія, діти з особливими освітніми потребами, інклюзивне навчання, інклюзивна школа, інклюзивна освіта, інклюзивне освітнє середовище. Це дає можливість для подальших наукових пошуків обраного напрямку.

Список використаної літератури

1. Декларація про права розумово відсталих осіб. Прийнята резолюція 2856 (XXVI) Генеральної Асамблеї від 20 грудня 1971 року [Електронний ресурс].[°]–[°]Режим[°]доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_119.
2. Декларація про права інвалідів. Прийнята резолюцією 3447 (XXX) Генеральної Асамблеї від 9 грудня 1975 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_117.
3. Конвенція про права дитини була прийнята резолюцією 44/25 Генеральної Асамблеї ООН від 20 листопада 1989 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021.
4. Саламанська декларація та рамки дій щодо освіти осіб з особливими освітніми потребами. Прийняті Всесвітньою конференцією щодо освіти осіб з особливими потребами: доступ та якість. Саламанка. Іспанія, 7-10 червня 1994р. [Електронний ресурс].[°]–[°]Режим[°]доступу: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_001-94.
5. Наказ Міністерства освіти і науки від 11.09.09 № 855 «Про затвердження Плану дій щодо запровадження інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на 2009 – 2012 роки» [Електронний ресурс].[°]–[°]Режим[°]доступу: <http://consultant.parus.ua/?doc=05WX53504C>.
6. Наказ від 21 грудня 2009 року № 1153 про заходи МОН на виконання завдань, визначених розпорядженням Кабінету Міністрів України від 3 грудня 2009 року № 1482-р "Про затвердження плану заходів щодо запровадження інклюзивного та інтегрованого навчання у загальноосвітніх навчальних закладах на період до 2012 року" [Електронний ресурс].[°]–[°]Режим[°]доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1153290-09/sp:max10>.
7. Міністерство освіти і науки України. Наказ від 1 жовтня 2010 року № 912. Про затвердження Концепції розвитку інклюзивного навчання [Електронний ресурс].[°]–[°]Режим[°]доступу: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-kontseptsii-rozvitku-inklyuzivnogo-navchannya>.
8. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про освіту» щодо створення належних умов для здобуття освіти особам з особливими освітніми потребами : станом на 23. 05. 2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2053-19>.
9. Колупаєва А. А «Інклюзивна освіта: від основ до практики»: [монографія] / А. А. Колупаєва, О. М. Таранченко. – К. : АТОПОЛ, 2016. – 152 с. – (Серія: Інклюзивна освіта).
10. Колупаєва А. А. Інклюзивна освіта: реалії та перспективи : [монографія] / А. А. Колупаєва. – К. : Самміт-Книга, 2009. – 272 с. : іл. – (Серія: Інклюзивна освіта).
11. Ертанова О. Н. Интеграция и инклюзия в аспекте семантики / О. Н. Ертанова // Инклюзивное образование: методология, практика, технологии : материалы междунар. науч.–практ. конф., (Москва, 20–22 июня 2011 г.) / редкол.: С. В. Алехина [и др.]. – М. : МГППУ, 2011. – С. 17–18.
12. Інвалідність та суспільство : навч. посіб. / Л. Байда, О. Красюкова-Енс, В. Азін [та ін.]; за заг. ред.: Л. Байди, О. Красюкової-Енс. – К. : Київ. ун-т, 2011. – 188 с.
13. Основи інклюзивної освіти : навч.-метод. посіб. / А. А. Колупаєва, О. М. Таранченко, І. О. Білозерська [та ін.]; за заг. ред. А. А. Колупаєвої. – К. : А.С.К., 2012. – 308 с.
14. Міщик Л. І. Інклюзивна освіта як умова соціалізації дітей-інвалідів у процесі навчання / Л. І. Міщик // Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету Україна – 2012. – № 5. – С. 139–142.
15. Інклюзивна освіта: сутність, поняття, термінологія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://doshkilla.blogspot.com/2012/03-post.html2>.
16. Колупаєва А. А. Діти з особливими освітніми потребами та організація їх навчання / А. А. Колупаєва, Л. О. Савчук – К. : АТОПОЛ, 2011. – 274 с.
17. Колупаєва А. А. Концептуальні аспекти інклюзивної освіти / А. А. Колупаєва, Н. З. Софій, Ю. М. Найда // Інклюзивна школа: особливості організації та управління : навч.-метод. посіб. / А. А. Колупаєва, Н. З. Софій, Ю. М. Найда [та ін.]; за заг. ред. Л. І. Даниленко. – К., 2007. – 128 с.